

ZSIBÓI GERGELY

Korpusz

A nap éppen hanyatlani kezdett a Kopasz-hegy túloldalán, amikor a törődött öregember a völgybe megérkezett. Szemét kezével árnyékolva hunyorgott a lenyugvó napba. A hegy kopár, puszta csúcsát figyelte egyre.

– Hát megtaláltalak... – mosolygott öregesen, s az örömből támaszt nyerve megindult a csúcs felé a meredek kaptatón.

Már alacsonyan járt a nap, mire ő felérkezett, de még szemre megkülönböztethető volt a lenti világ: egy kis falu – úgy harminc-negyven ház –, amely készült éppen nyugovóra térni. Álmos állatbögést, egy-egy kutya vakkantását hozta fel a szél. A falut három oldalról erdők vették körül, meg az erdőből kihasított szántó és legelő. A völgyet, honnan a Kopasz-hegy magányosan kiemelkedett, körös-körül magas csúcsok koszorúzták. Jól látszott: egyetlen bejárat van csupán, az, amelyen ő maga is megérkezett nemrég. Jó volt ülni itt egy kicsit – olyan ember nyugalomával megpihenni, aki nehéz úttal maga mögött már látja a távolban az ismerős házakat, az erdők otthoni zöldjét. A Kopasz-hegy túlsó oldala menedékesbben ereszkedett, lennebb egy dombba szélesedett. Rajta egy tenyéryi tisztás és azon egy fakalyiba – vette számba a látottakat.

– Éppen jó lesz – nevetett hangtalanul, s a haza érkezett ember komótoságával megindult az árva házikó felé.

Másnap már híre ment a faluban: füstöt pipál a kunyhó – az egykori szénégetők szállása – bizonyára valami csavargó vagy menekült szállhatta meg; sok kószál errefelé, mióta annyi ínséget vajúdott a háború. Három öregebb férfi – kik már katonának sem kellett – kiballagott hát a dombra szemügyre venni a jövevényt.

– Becsületes képe van, nem akar ez rosszat – mondták megtérve. – De minek jött? És mért éppen ide? – faggatták őket az asszonyok a párálló vacsora felett. – Hát hiszen... – szürcsölték az esti levest – valahová csak mennie kellett... Meg aztán elvállalta, hogy szenet éget; abból úgymint nagy hiány van, mióta az égetőket elvitte a háború. Fával is ügyesen bánik, éppen zsidelyezte a kunyhót, mire felértünk. A szerszámairól is látni – egyebe nincs is –, valaha gondos mester lehetett. Legalább lesz, ki elvégezze a faluban, amit kell.

– Megkéri majd biztosan az árát...

– Csak egy kevés ételt fizetséggül, néha egy rend ruhát, mert pénzt elfogadni nem akar. Meg két szál fát, a legszebbikből – jutott eszükbe. – Minek az neki? – gyanakodtak az asszonyok. – Nem mondta – vonogatták vállukat a férfiak.

– Bolond egy ember lehet, vagy valami vaj van a fején – suttozták szemük forgatva az özvegyek estelente a kapu szájában. – Még az se volna baj, csak olyan élemedett korú ne volna – sóhajtozták aztán fejés közben a tehénnek.

Még meg sem virradt, mikor a jövevény számba vette, mi elvégeznivaló van a házban s akörül: egy rozszant szék asztallal, tavalyi derék alj rothadt szalmából, s a zsindelyek foghíjain betekintenek az elkésett csillagok. Munkához látott hát, s megállni is csak annyira állt meg, míg szóba elegyedett a látására kióvakodott falubeliekkel. Meg is egyezett velük rendre, csak a két szál fáról kérdezték amazok hümmögve, mire az neki, de mivel válasz nélkül hagyta, hát ők sem firtatták; egyébként is van itt fa bőven, jószerevével más sincsen: ami nem falu, szántó, legelő vagy maga a Kopasz-hegy, az mind erdő. Kapott is a szón a jövevény:

– Hogy lehet, hogy ennek a hegynek ilyen tar a csúcsa? – A három falubeli sűrűn hányt a magára a keresztet: biz ők nem tudják. Sűrű erdő borította egykor, aztán hirtelen mind kipusztult, valami rontás lehet ezen a helyen. Akkortájt történt, mikor ez a háború elindult, vagyis régen. A falubeliek azóta elkerültek, hát ő se nagyon kerülgesse, ha nem muszáj. Aztán meglett az este is – friss derék aljjal, s másnap már füstöltek a szénégető gödrök.

Teltek a hetek, rá a hónapok; a falu lassan megszokta a kalyibás embert. Megszokta, mert hasznát látta. A szája keveset járt, a keze ügyesen dolgozott. Elvégezt mindent, ami fából való volt, s igen keveset kért érte: azt az ételt, amit megevett, s néha ruhát, abból meg volt bőven: az özvegyek szívesen adtak. Adtak volna mást is, többet is, de az ember ügyesen kitért előlük. A faluszéli üres házat is csak nagy sokára tudták rábeszélni, akkor is csak abba egyezett bele:

– Téltre – s amint az első jégcsapok kezdtek megvizesedni az eresz alatt, szó nélkül otthagya a falut, s már lehetett hallani a fejsze csattogását a dombon túlról.

Szót nem keresett senkivel, hát a falu is kerülte, a kalyibánál sem igen zavarták, csak ha éppen sürgős munka adódott; inkább ő ereszkedett alá a völgybe: számba vette, mi dolog van, s azt elvégezte egy-két hét alatt. Aztán eltűnt újra, s csak a kopogás visszhangja jelezte, hogy a domb megett van.

– Mit csinál ez folyton? – firtatták az asszonyok.

– Szénnek való fát vág biztosan.

– De mindig ugyanott?

A férfiak is tanácstalanok voltak, s habár a kíváncsibbak megpróbálták kifürkészni a kalyibás dolgát, nem jártak sikerrel, így lassan a falu belenyugodott ebbe is.

Éppen tavaszra járt az idő, de még rügytelenül, és sűrű gondok füstje ülte meg a falut. A háború beszedte a maga adóját emberben, állatban, terményben a tavaly őszen, s most félegetett falvakról jött a hír és szökevényekről, kóborlókról, akik elvadulva járták a hegyeken túli erdőket. Bebecsaptak a lakott helyekre rabolva, s ha szükség hozta, hát gyilkolva is. Óvta is a falu a kalyibás embert: – Igaz ugyan, hogy védett ez a völgy, de nem érinthetetlen, s ott kinn a dombon, magányosan... Az öreg csak nevetett azzal a hangtalan nevetéssel: tőle amúgy sincs mit ellopni. – De egyikük különösen vészett. Hogy ki ő, nem tudni, de jelét, a keresztet otthagya az áldozatain. – Keresztet – tűnődött az ember –, mi értelme lehet ennek? – de a falu sem tudta rá a választ.

Ezen tűnődött akkor is, mikor éppen a kalyiba felé tartott, s amint a hazatartó ösvényre tért belépve az erdő sűrűjébe, hirtelen egy ózsuta keresztet az útját. Az állat nem ugrott meg, csontsoványan, felborzolt szőrrel kereste az ember tekintetét és fájdalmasan felsírt – olyan kétségbeesett emberi hangon, hogy a kalyibás szíve mélyéig megborzongott tőle. Kitért volna, de nem bírta a lába, mintha arra lenne ítélve, hogy végignézze ezt a borzalmat: az állat a szeme láttára aszott össze, a szőre lemállott róla, majd a bőre is, kiütközve alóla a nyúzott hús, és alatta az egyre feketedő csontok – mint a tűzre vetett áldozatoké. Végül nem maradt belőle más, csak a gödréből kifordult két véres szem és a bőgés, a rettenetes, a fájdalmas. A szörnyűség elől eltakarta arcát, s mindaddig így maradt, míg a zokogás el nem ült a fák között. Hideg szél kelt, s ő magára gombolva ruháját elindult gyors léptekkel.

– Sietnem kell, nem késlekedhetek többé – mormogta.

Már a domb alját járta, amikor megérezte, hogy a kalyiba nem üres úgy, ahogyan hagyta. Az idegen valóban az asztalánál ült, s kevéske ennivalóját prédálta. A kalyiba földjén szerteszórva néhány ruhadarabja, edénye.

– Adjon Isten – köszönt, s míg a másik szuszogott valamit bizalmatlanul, ő lekuporodott a fekhelye sarkára, az egyetlen szék foglalt volt, onnan fűrkészte a kéretlen vendéget. Nagy, szögletes ember, hatalmas csontozattal és izmokkal.

– Ha felállna, ki sem tudna egyenesedni a kalyibában – gondolta. Az ábrázatát nem látta, csak pillanatokra, mikor a másik gyanakodva hátra-hátrapislantott. Végül a betolakodó megelégette a helyzetet, felállt, s a széket

átrakta az asztal túloldalára, így folytatva az evést. Szólni egyikük sem szólt, csak a fogak szüntelen rágása, s később az eltelni készülő ember elégedett szuszogása töltötte be a kalyibát.

– Adj innom! – parancsolta, mihelyt mindent elpusztított az asztról. A hangja rekedt, karcos – olyan emberé, ki beszédre rég nem nyitotta száját. A kalyibás egy korsó forrásvizet hozott.

– Poharam nincs.

A másik orrát fintorgatta:

– Bort adj! Vagy pálinkát.

– Azokkal nem élek.

– Azokkal nem... – állapította meg, s mint akinek eszébe jut valami, szét-nézett a szétszórt holmik között. – Hát elég nyomorult vagy, az már igaz – legyintett, s meghúzta a korsót. – Tőled el sem igen lehetne vinni valamit.

– Legfeljebb a szerszámokat... de azokkal mit kezdenél.

– Mutasd!

Az öreg kiborította zsákja tartalmát a másik elébe, aki aztán kelleetlenül kotorászott egy darabig az eszközök között. – Talán kapnék valamit attól az ácsból, akinek leégett a műhelye a hegyen túl. De nem sokat – legyintett. – Pénzed nincs?

– Láthattad – nézett végig a feltúrt kalyibán, s aztán a másik szemébe nézett mélyen, kutatón: – Te vagy, aki a kereszt jelével gyilkolsz?

– Honnan tudsz te erről? – szorult ökölbe a keze, de úgy, hogy beleféredtek az ujjai. De aztán mégsem ütött.

– A falu mondja.

– A falu... – tűnődött, míg megfeszült izmai elernyedtek. – Milyen ez a te falud?

– Mint akármelyik másik, ilyen időben. És félnek. Tőled félnek.

– Tőlem? – nevetett karcosan. – Féljenek a háborútól!

– Te itt vagy. A háború távol. Egyelőre.

Aztán sokáig nem szóltak egymáshoz, csak ültek egymással szemközt a barnuló estében. Mindegyiket a maga baja foglalta le. A kalyibás úgy vizsgálgatta a másikat, mint aki erősen gondolkodik valamin. Jó sokára ő törte meg a csendet:

– A segítségedre van szükségem. Az erődre. Egyedül nem tudom véghezvinni.

– Micsodát? – hökkent meg a másik, majd felnevetett a helyzet képtelenségén: Te nem félsz tőlem?

– Nem félek – rázta fejét –, és kell a karod ereje, az enyém gyenge már, és alig maradt időm – és elmondta, mit élt át hazafelé jövet, az erdőn. A másik rosszkedvűen hallgatta végig, s végül csak annyit kérdezett:

– Mivel magyarázod?

– Nem tudom, de valami szörnyűséges közeledik, érzem. Sietnem kell.

– Te akarod elhárítani? – kérdezte a másik félig döbbenet, félig nevetve. – Hogyan?

– Holnap majd megtudod – s kezdte összeszedni a földön szétszórt lomokat. – Ha ki is térsz a kérés elől, azért itt megalhatsz – mutatott a derekára.

– Csak nem fogok ezen a bűdös, rohadt szalmán éjszakázni – köpött a földre, s megindult kifelé.

– Ahogy kívánod – mondta a kalyibás olyan hangon, amitől a másik zavartan visszafordult.

– És te?... – aztán legyintett. – Hozzászoktam már a kinti alváshoz.

Másnap reggel az éppen múlt héten megszolgált eséséből porciózott két adagot az asztalra, mikor a nagycsontú ember belépett; s mintha a szeméből valami puhaság nézett volna őrá.

– Hát mégsem mentél – nyugtázta.

– Megmondod végre... –, de leintette. – Egyél. Utána indulunk.

Megreggeliztek, s a kalyibás egy, a dombtól távolabb levő apró, rejtett tisztásra vezette társát, aki gyanakodva fürkészte őt meg az ismeretlen erdőben. A tisztáson aztán kigöngyöltett két gondosan bebugyolált fát. A rövidebb ember nagyságú volt, a hosszabb kétakkora, s mindkettő gyönyörűen megfaragva.

– Mit akarsz te ezekkel? – döbbenet meg a társa.

– Felállítani a hegy tetején. De egyedül nem bírnam, és még nincs kész az alak sem. Azt még legalább egy hétbe telik megfaragni.

A másik még mindig tanácstalanul állt: – Nem értem.

– Vannak gyermekeid?

– Voltak.

– Nekem is voltak – bólintott.

Aztán több szó nem esett. A kalyibás nekilátott az alak kifaragásának, társa figyelte, hogyan ölt alakot a test. A munka lassan haladt, az öreg mind nehezebben tartotta kezében a szerszámokat, ráadásul az első próbálkozás balul ütött ki: látni lehetett a fából kibomló figurán az elmért emberi arányokat. – Rossz előjel! – vetette földre eszközeit. – A kezem nem engedelmeskedik. Megpróbálhatnád te is...

A nagycsontú ember bizonytalanul látott hozzá, de amint a napok teltek, mind több hasznát látta a kalyibás. A második alak szépen formálódott, s ennek nagyobbik felét, a durvább munkákat, már ő végezte el. Két nap elteltével kiköltöztek a tisztásra, hogy minél kevesebb idejüket fecsérjék el. A kalyibást szerencsére nem keresték a faluból, vagy ha keresték is, nem találták. Egy hét múltával készen állt minden.

Már valóban tavaszt ígért az erdő, s a madárdalú tisztáson kedvtelve nézegették művüket.

– Csak annyit kérek: sötétedés után állítsuk fel a hegyen – kérte a fiatalabb –, megláthat a falu.

Az idő is kedvükre játszott: nagyholdas éjszaka ígérkezett. Tanakodtak: itt ácsolják össze vagy csak odafenn. Időt nyerhetnek, ha az előbbit választják: ebben maradtak. Az alapot a Kopasz-hegyen már előző este kiásták.

Erős szürkület volt, mikor a tisztásról megindultak, és komor sötét, mire a kalyibához értek. A szűk erdei csapáson kiálló, alattomos gyökereken botlottak, ellenséges bozótok vesszei csaptak arcukba, s a mind mélyebbre szálló alkonyatban az öregebb egyre nehezebben lépett, majd bukdácsoló, végül esett is – társa hiába vállalt minden lépésnél többet a teherből. A kalyibánál belátta: társa végképp elkészült erejével: erősen zihált és a mellkasát markolászta.

– Pihenjünk – ajánlotta, de az öregebb intett:

– Nem szabad.

Vállára vette hát az ácsolatot, s megindult a Kopasz-hegy oldalán, fölfelé. Az ébredő hold hatalmas, fényes korongjában egyedül húzta-vonta a rettenetes terhet a csúcsra; társa mögötte bukdácsoló.

Mire felértek, már ő is végső erejét erőltette, s riadtan ismételte magában: a neheze hátra van, fel is kell állítani. A társára – tudta – nem számíthat, a társára, aki arrébb kuporgott, hörögve kapkodva a levegőt. Szája szélén vörös szalag – vére folyt. Megszakadhatott benne valami.

Egyedül állt neki, pattanó izmokkal és inakkal, s akkor – már szinte állt a helyén – érezte: nincs tovább, karja elernyed, s a hatalmas ácsolat a földre zuhan. Levegőért kapkodva, fektében hallotta: szeme előtt vörösbe forduló csillagokkal társa odakúszik és vinnyogó, állati hangon felsír: – A test... – mutatta a holdnak a darabokra hullott korpuszt. Ő tehetetlenül a földet verte öklével, s – maga is alig hitte – sírni kezdett.

A kalyibában kuporgott a földön, a derékaljon társa feküdt, haldokolva. Karjában hozta idáig, csitítva a félrebeszélő embert. – Percei lehetnek hát-

ra, talán öntudatra sem tér többé. S úgy lenne jobb – gondolta, de a hal-
dokló kisvártatva kinyitotta a szemét.

– Bánom, hogy nem vitted végig, amit akartál, öreg.

– Sose bánd – próbált mosolyogni –, megvette ugyan rajtam vámját a
gonosz hegy, de az Úr gondoskodott arról, hogy a gyenge testet egy erős
váltsa, és az út legyen végigjárva.

Olyan képtelennek tűnt a szó, hogy nem is válaszolt rá.

– A félig faragott test ott van a tisztáson – rendelkezett. – Reggelig meg-
faragod, meg fogod faragni. Ne késlekedj, indulj! – társa lezárta szemét.

Az égbolt keleti sávja már fényt és új nappalt ígért, de az éjszaka utóvé-
dei – néhány tompa csillag – még láthatta, amint idegen egyenruhák soka-
sága szállja meg a völgybejárat szűk torkát. A század nyugtalanul topor-
gott. Fáradtak voltak és mocskosak: két nap erőltetett menet – három fel-
perzselt falu sikolyának visszhangja lelkükben. Elégedettek lehettek volna,
de inkább vastag csömör ült ki szájuk sarkára. A kapitány fel s alá járt
előttük: az előőrs híreit várta, s csak néha-néha pillantott gondterhelten a
Kopasz-hegy irányába.

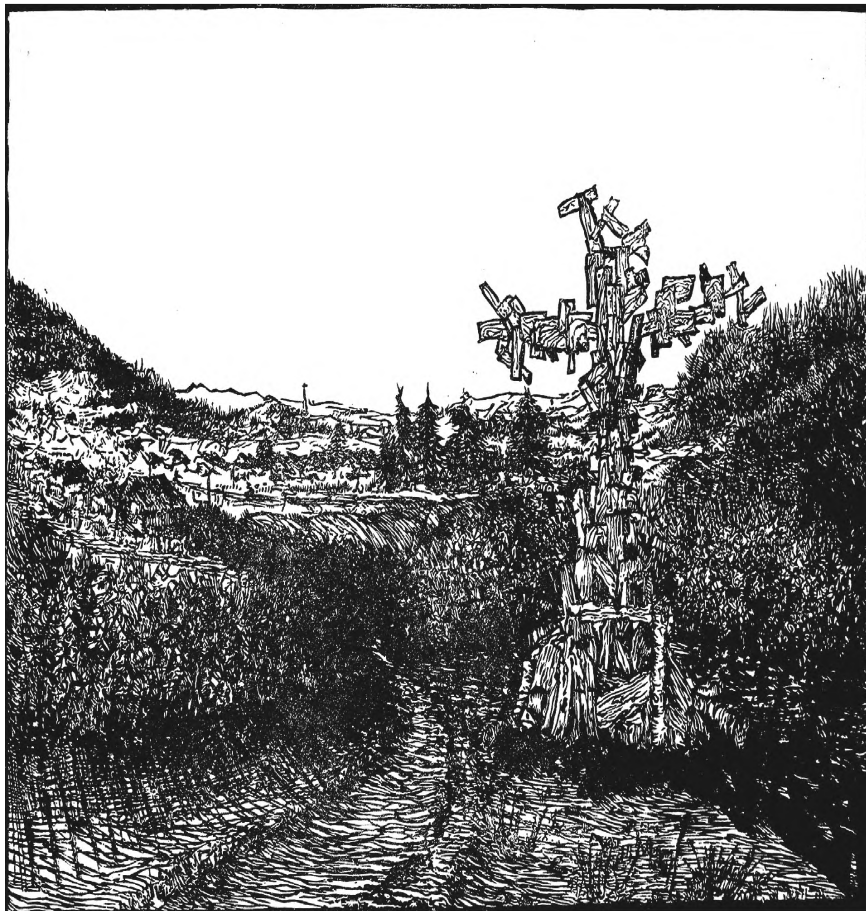
– Kapitány úr! – jelentették a megtérők. – A falu csendesen alszik, mit
sem sejt mirőlunk. Könnyű prédának ígérkezik.

Az első fénysugár ebben a pillanatban folyt át a keleti hegyek gerincén, s
megpillantotta a Kopasz-hegy tetejét. Állt a kereszt. Állt úgy, ahogyan a
kalyibás ember megálmodta. Igaz, a korpusz elnagyolt volt, durván fara-
gott, elütött a kereszt szárainak finom mívességétől, de állt, s karját kitérte
a gyanútlan falu felé.

– Nézzétek – kiabálták elhűlve a bakák, testükben különös remegéssel.
A kapitány szótlánul rózta köreit, s mikor megállt is, csak ennyit mondott:

– Szedelőzködjétek, visszavonulunk.

Az első facsemete – mondják – ezen a napon ütötte fel fejét a Kopasz-
hegyen.

Kun Péter: A falu keresztje